

Kielikoulutuspolitiikan verkosto

Lausunto
31.05.2022

Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-1435-2022

Muulla kuin koulun opetuskielellä ja vieraskielisessä koulussa annettavassa opetuksessa käytettävän opetuskielen hallinnan osoittaminen

Valtakunnallinen Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto) kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta Muulla kuin koulun opetuskielellä ja vieraskielisessä koulussa annettavassa opetuksessa käytettävän opetuskielen hallinnan osoittaminen. Tämä lausunto on Kieliverkoston tutkijoiden ja valtakunnallisen ohjausryhmän yhteistyössä laatima. Esitämme lausunnossa ensin yksityiskohtaisia huomioita koskien eri suoritustapoja osoittaa kielen hallinta ja sen jälkeen yleisiä huomioita.

On erittäin hienoa, että Opetushallitus on päättänyt päivittää määräystä opettajalta edellytettävästä kielen hallinnasta muulla kuin koulun opetuskielellä annettavassa esi- ja perusopetuksessa. Määräys on kaivannut päivittämistä, jotta opetuksen laadusta voidaan huolehtia ja jotta määräys vastaa esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden käsitteistöä. Opetushallituksen vuonna 2005 antaman määräyksen (25/011/2005) päivittämisellä huolehditaan esi- ja perusopetuksessa annettavan kaksikielisen opetuksen laadusta valtakunnallisesti. Lasten ja nuorten yhdenvertaisuus, kielikoulutuksen alueellinen tasa-arvo ja rekrytoitavien opettajien tasa-arvoinen kohtelu valtakunnallisesti on äärimmäisen tärkeää, ja siksi on hyvä, että määräys on valtakunnallinen, eikä hajautettu opetuksen järjestäjän päätettäväksi.

Uuden määräyksen on oltava yksiselitteinen. On todella hyvä, että tapoja osoittaa kielen hallinta on useita ja enemmän kuin aiemmassa määräyksessä. Väärien tulkintojen välttämiseksi olisi tärkeää määräyksessä sanoittaa, että tavat ovat keskenään täysin samanarvoisia ja vaihtoehtoisia.

Yksityiskohtaiset kommentit kielen hallinnan osoittamiseen sopivista suorituksista 1–6

Suoritustapa 1: On todella hyvä, että uudessa määräysluonnoksessa hallinnan osoittamiseen riittää 60 opintopistettä aiemman 80 opintopisteen sijaan. Voisi kuitenkin olla tärkeää tarkentaa, että kyse on

kieliopinnoista (ehdotus lisäykseksi (isoin kirjaimin): "...laajuiset KIELlopinnot kielikylpy- tai kohdekielessä..."), ei mistä tahansa opiskelusta kyseisellä kielellä, jos kohdalla tarkoitetaan tätä.

Suoritustavat 2, 3 ja 4: Pohdimme, ovatko suoritustavat 2 ja 4 (kaikki yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) mukaiseen tutkintoon sisältyvät osakokeet ylimmällä taitotasolla 5 kyseisessä kielessä) sekä suoritustapa 3 (valtionhallinnon suullisen ja kirjallisen kielitutkinnon taitotaso "hyvä" kyseisessä kielessä) linjassa suoritustavan 1 (60 op opintoja) tai muiden suoritustapojen kanssa. Tätä on syytä vielä tarkastella yleisesti.

Lisäksi vielä tarkemmin on syytä selvittää eri kielitutkintojen keskinäinen vertailtavuus ja pohtia erityisesti valtionhallinnon kielitutkinnon riittävyttä osoittaa kielenhallintaa. Eri kielitutkinnoissa sisällöt ovat erilaisia, mutta se ei haittaa, sillä määräyksen avulla tarkistetaan vain kielen hallintaa ja opettajan kelpoisuus opettaa katsotaan muuten. Haaste sen sijaan on se, että valtionhallinnon kielitutkinto taitotasolla "hyvä" ei vastaa täysin Yleisten kielitutkintojen taitotasoa 5 (vaan taitotasoja 4–5), eikä näitä eri tutkintojen taitotasoja ole helppo rinnastaa yhdenmukaisesti. Valtionhallinnon kielitutkinnon taitotaso "hyvä" vastaa minimissään taitotasoa B2 ja se voi vastata myös tasoa C1, sillä tutkinnon arvioijilla on mahdollisuus käyttää skaalaa tyydyttävä – hyvä (ei erinomainen). Sen sijaan suoritustavoissa 2 ja 4 mainittu Yleisten kielitutkintojen taitotaso 5 vastaa taitotasoa C1 eurooppalaisella viitekehysellä. Valtionhallinnon kielitutkinnon taitotaso "hyvä" ei siis välttämättä vastaa taitotasoa C1, joten suoritustapa 3 ei ole täysin linjassa suoritustapojen 2 ja 4 kanssa.

Suoritustavat 5 ja 6: Määräys koskee nimenomaan opetuskielen hallinnan osoittamista, eikä se sinällään käsittele opetusta tai opettajan kelpoisuutta. Opettajan kelpoisuus todetaan siis erikseen opettajaa rekrytoitaessa. Onko perustetta sitoa kielikylpy- tai kohdekielellä tai vieraskielisen koulun opetuskielellä suoritettujen opintojen opettajaopintoihin? Voidaanko ajatella, että opettajaopinnot antavat erityisen tyyppisen kielenhallinnan kaksikielistä opetusta varten? Ehdotamme, että suoritustavoissa 5 ja 6 voisi olla: "vähintään puolet korkeakoulututkinnosta kielikylpy- tai kohdekielellä tai vieraskielisen koulun opetuskielellä" (esim. ylemmästä korkeakoulututkinnosta (120 op) puolet eli 60 op (vastaisi opintopisteiden määrältään suoritustapaa 1)).

Suoritustapa 6: Tässä kohtaa olisi tärkeää tarkentaa, mitä opintoja tarkoitetaan. Onko vaarana, että tämä voidaan tulkita pelkiksi opettajan pedagogisiksi opinnoiksi (60 op)? Jos suoritustavassa tarkoitetaan pelkkiä opettajan kelpoisuuden tuottavia pedagogisia opintoja (60 op) ja vaaditaan suoritettavaksi siitä vain puolet (30 op), tämä suoritustapa 6 ei ole linjassa suoritustavan 1 kanssa (jossa vaaditaan yhteensä 60 op kieliopinnoista). Esimerkiksi: jos hakija hakee vaikkapa biologian opettajan virkaa kielikylvyssä tai kaksikielisessä opetuksessa ja on opiskellut biologiaa (120 op) kielikylpy- tai kohdekielellä, mutta suorittanut opettajan pedagogiset opinnot suomeksi, onko asia niin, että hänellä ei tämän määräyksen mukaan olisi silloin opintojen kautta osoitettua vaadittavaa kielen hallintaa? Tai toisin päin, jos hän on opiskellut biologiaa suomeksi ja suorittanut puolet opettajan kelpoisuuden tuottavista opinnoista eli pedagogisista opinnoista (30 op) ruotsiksi tai englanniksi, onko hänellä vaadittava kielen hallinta?

Yleisiä kommentteja määräyksestä ja sen tekstistä

On tärkeää, että määräysluonnoksen teksti ennen ja jälkeen suoritustapojen esittelyn viimeistellään huolella, sillä nyt se sisältää huolimattomia asiavirheitä. Nostamme esiin seuraavat kohdat, joihin on syytä kiinnittää huomiota:

- Kohta s. 1: "...muulla kuin koulun opetuskielellä (kielikylpy- tai kohdekielen opetus)...".
Muokkausehdotus (isoin kirjaimin): "...muulla kuin koulun opetuskielellä (kielikylpy- tai kohdekieleLLÄ ANNETTAVA opetus)...".
Perustelu: Alkuperäinen muotoilu "kielikylpy- tai kohdekielen opetus" tarkoittaa kieltenopetusta, mutta määräysluonnoksessa käsitelty kaksikielinen opetus on tarkoittaa sisältöjen opetusta kielikylpy- tai kohdekielellä.
- Kohta s. 2: "...Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 tarkoitettu kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa tai laajamittainen kaksikielinen esiopetus".
Muokkausehdotus: "...tai MUU laajamittainen...".
Perustelu: Opetussuunnitelman perusteissa käytetty termi on "muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus".
- Kohta s. 2: "...Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 tarkoitettu kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy tai laajamittainen kaksikielinen opetus."
Muokkausehdotus: "...tai MUU laajamittainen...".
Perustelu: Opetussuunnitelman perusteissa käytetty termi on "muu laajamittainen kaksikielinen opetus".

Sivulla 2 käsitellään suppeampaa kaksikielistä perusopetusta. Sivulla 2 todetaan näin: "Suppeammassa kaksikielisessä perusopetuksessa kielenhallinnan osoittamiseksi riittää kaikkien osakokeiden suorittaminen kohdekielessä yleisestä kielitutkinnosta annetun lain (964/2004) mukaisessa tutkinnossa taitotasolla 4." Tämä kuulostaa perustellulta ja riittävältä kielitaidon osoitukselta suppeampaan kaksikieliseen perusopetukseen, jotta liian korkea kielitaitovaatimus (esim. taso 5 joka osakokeessa) ei karkota sopivia opettajia. Voisi myös pohtia sitä, että suppeammassa kaksikielisessä opetuksessa kielen hallinnan tasovaatimus olisi vieläkin alempi kuin nyt vaadittava taitotaso 4. Kyseessähän saattaa olla esim. yhden oppiaineen osittainen opetus kohdekielellä. Liian korkean kielitaitovaatimuksen asettamisen riskinä voi olla se, että suppeampi kaksikielinen esi- ja perusopetus loppuu kokonaan, jos opettajalle asetetaan liian korkeita kielitaitovaatimuksia.

Lisäksi haluamme kysyä seuraavia: Miksi tämä osio määräyksessä koskee vain suppeampaa kaksikielisestä perusopetusta, mutta ei esiopetusta? Voisi olla hyvä laajentaa tämä koskemaan myös suppeampaa kaksikielistä esiopetusta. Entä miksi suppeammassa kaksikielisessä opetuksessa kielen hallinnan voisi osoittaa vain kielitutkinnolla, mutta ei muilla määräyksessä esitellyillä tavoilla?

Suppeamman kaksikielisen opetuksen osalta tarvitaan määräykseen siis joustavuutta, jotta esimerkiksi etenkin yksikielisissä kunnissa voidaan taata opettajaresurssit erilaisten kielirikasteisten toimintamuotojen järjestämiseen. Olisi hyvä pohtia, voisiko suppeamman kaksikielisen opetuksen osalta kirjata jonkinlaisen rajauksen, kuten aiemmassa määräyksessä oli, eli kielen hallinta tulee osoittaa, jos opettaa X määrän tunteja/prosentteja kohdekielellä. On tärkeää kirjata määräykseen selkeästi se, koskevatko tunnit opettajaa vai oppilasta (eli jos opettaja opettaa X määrän tunteja/prosentteja tai jos opetuksen/ohjelman laajuus on X tuntia/prosenttia kaikesta opetuksesta). Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyseessä aineenopetus, jossa kohdekielisen opetuksen määrä per opettaja voi olla kovinkin pieni. Tarvitaanko silloin tason 4 kieliosaamista ja jokaisella osa-alueella?

Tavoitteena kaksikielisessä opetuksessa, myös opetussuunnitelman perusteiden mukaan, on elävä monikielisyys, jolloin suppeammalla kaksikielisellä opetuksella on erittäin tärkeä rooli. Emme voi tällaisella määräyksellä riskeerata sitä, että suppeampi kaksikielinen opetus vähenee tai lakkaa kokonaan, jos opettajalta vaaditaan liian korkeaa kielitaidon tasoa. Voisiko määräys jopa koskea pelkästään laajamittaista kaksikielistä opetusta niin, että suppeampaa kaksikielistä opetusta koskeva kohta jätettäisiin kokonaan pois?

Muita kommentteja

Olisiko määräyksessä hyvä mainita, että kielenhallintaa ei tarvitse osoittaa, mikäli henkilön koulusivistyskieli on kielikylypy- tai kohdekieli tai vieraskielisen koulun opetuskieli?

Pitäisikö määräyksessä ottaa kantaa opettajan opetusmäärään edellisen määräyksen tapaan? Edellä asia nostettiin esille suppeamman kaksikielisen opetuksen osalta, mutta asiaa on syytä pohtia myös laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta. On aivan erilainen tilanne, jos kyseessä on kielikylyvyn tai muun laajamittaisen kaksikielisen opetuksen luokanopettaja tai aineenopettaja: Luokanopettaja opettaa oppilaita 10–25 tuntia viikossa useamman vuoden ajan ja vaikkapa kotitalouden opettaja opettaa 3 tuntia viikossa yhden vuoden ajan. Tarvitaanko näissä eri tilanteissa opettajalta samanlaista kielenhallintaa?

Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä on hyvä myös kysyä, olisiko syytä tehdä samanlainen määräys myös toisella asteella annettavasta kaksikielisestä opetuksesta.

Jyväskylässä 31.5.2022

Kielikoulutuspolitiikan verkosto,
tutkijat ja valtakunnallinen ohjausryhmä